

MÅSØVAL ÅSEN AS
Hopla 47

7632 ÅSENFJORD

Vår dato: 30.06.2022

Vår ref.: 201839898-12 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.:

Måsøval Åsen AS - Varsel om innkalling av vannuttak til produksjon av settefisk i Hoplavassdraget til konsesjonsbehandling, Levanger kommune, Trøndelag

Statsforvalteren har i brev av 18.2.2019 anmodet NVE om å kalle inn flere konsesjonsfrie vannuttak og reguleringer i Hoplavassdraget til konsesjonsbehandling. Bakgrunnen for anmodningen er de store verdiene knyttet til naturmangfold i vassdraget. Hammervatnet naturreservat er leveområde for en rekke truede fuglearter og området har status som Ramsarområde. Vassdraget har også bestander av de truede artene elvemusling og ål. Hammervatnet naturreservat er negativt påvirket av gjengroing, og det er iverksatt skjøtselstiltak. De siste årene er det påvist stor dødelighet av elvemusling, uten at årsaken med sikkerhet er avklart. Statsforvalteren mener regulering og vannuttak fra vassdraget kan påvirke naturmangfoldet i vassdraget negativt.

NVE kan i «særlige tilfelle» bestemme at konsesjonsfrie vassdragstiltak som allerede var i drift før vannressursloven trådte i kraft 1.1.2001 må ha konsesjon, jf. vannressursloven § 66, tredje ledd. NVE mener det foreligger sterke miljømessige hensyn. For å ivareta verdifullt og truet naturmangfold i Hoplavassdraget mener NVE det er aktuelt å stille vilkår om reguleringsgrenser, begrense vannuttak, og stille vilkår om avbøtende tiltak.

NVE vil derfor varsle om at vi vurderer å kalle inn deres regulering og vannuttak fra Hammervatnet, til produksjon av settefisk, til konsesjonsbehandling. Det blir gitt frist til 12.9.2022 for å komme med en tilbakemelding til NVE.

Om Hoplavassdraget

Hoplavassdraget er et lavlandsvassdrag og ligger i Åsen i Levanger kommune, Trøndelag. Nedbørfeltet er 202 km² og vassdraget renner ut i Hoplafjorden, som er en liten sidegrein av Trondheimsfjorden. De største innsjøene er Movatnet, Hoklingen og Hammervatnet. Ved utløpet i Hoplafjorden er middelvannføringen ifølge kartapplikasjonen NEVINA

beregnet til 5,4 m³/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,99 m³/s. Nedbørfeltet består av 63 % skog, 12 % dyrket mark og innsjøprosenten er 12 %. Store deler av den dyrkede marka ligger langsmed vassdraget. Det er spredt boligbebyggelse i hele nedbørfeltet, og trase for E6 går gjennom de nedre delene av nedbørfeltet, like ved Hammervatnet.

Verdifullt naturmangfold i Hoplavassdraget

Hoklingen

I og ved Hoklingen er det registrert 19 rødlistede arter som er tilknyttet vassdrag. Det dreier seg for det meste om fuglearter, bl.a. horndykker, sothøne, makrellterne, storspove, vipe, fiskemåke og sjøorre, se vedlegg. Disse artene er på Norsk rødliste for arter 2021 kategorisert som enten «sårbar» (VU), «sterkt truet» (EN) eller «kritisk truet» (CR). Elvemusling (VU) og ål (EN) er også påvist. Elvemuslingen er trolig utryddet fra lokaliteten.

Fossingelva

Elva mellom innsjøene Hoklingen og Hammervatnet kalles Fossingelva. Her er det påvist elvemusling (VU). Bestanden er en «ørretmusling», dvs. at den i larvestadiet en periode er parasitt på ørret. På oppdrag fra Statsforvalteren i Trøndelag ble det i juni 2021 utført undersøkelser av elvemuslingbestanden. Det er påvist unormal stor dødelighet, og tilstanden til de tomme skjellene indikerer at den økte dødeligheten har skjedd de siste årene. Foreløpig har ikke undersøkelser kunnet avdekke årsaken til bestandsreduksjonen, men en mulig påvirkning kan være perioder med lav vannføring i Fossingelva. Andre mulige påvirkninger er eutrofiering, sedimentering av finpartikulært materiale, fysiske inngrep i elvestrengen, mangel på vertsfisk (ørret) og forurensning. Det er behov for videre undersøkelser og oppfølging av elvemuslingbestanden.

Hammervatnet

I Hammervatnet ligger Hammervatnet naturreservat. Reservatet er et våtmarksreservat og ble opprettet 14.12.1984. Formålet med fredningen er «å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området». Naturreservatet dekker et areal på omtrent 0,47 km², og fikk i 2013, som en del av Innherred ferskvannsystem status som Ramsarområde. Denne statusen gir området vern etter Ramsarkonvensjonen (The Convention on Wetlands of International Importance), som er en global avtale for å ta vare på våtmarker.

Hammervatnet er særlig viktig som rasteplass for vannfugler under trekk vår og høst. I tillegg er innsjøen også en viktig hekkeplass. Mer enn 30 forskjellige arter av våtmarksfugl hekker, eller er antatt å ha hekket her. 181 fuglearter er påvist i naturreservatet. Sothøne og horndykker er to vannfugler som trekkes frem som karakterarter for området. Begge artene har status som «sårbar» (VU) på Norsk rødliste for arter 2021. Andre arter som er spesielt trukket frem er skjeand, makrellterne, vipe, knekkand og lappfiskand. Disse artene er på Norsk rødliste for arter 2021 kategorisert som enten «sårbar» (VU), «sterkt truet» (EN) eller «kritisk truet» (CR), se vedlegg.

Det er utarbeidet en forvaltningsplan for Hammervatnet naturreservat. Denne ble godkjent 26.4.2022. Forvaltningsplanen beskriver Hammervatnet slik:

«Hammervatnet er for det meste omgitt av dyrkamark og slake åser med granskog. Hammervatnet naturreservat ble blant annet opprettet på grunn av de ornitologiske kvalitetene i de to buktene lengst øst i vatnet. To karakteristiske fuglearter, horndykker og sothøne, hekker i området. Flere fuglearter benytter takrørområdet som overnattingslokalitet. Langs stranda i naturreservatet vokser for det meste sumpskog av or/blandingsskog med noe plantet gran. Hammervatnet ligger i et område med rike bergarter og marine avsetninger, og er også betydelig påvirket av tilsig fra jordbruksarealer. Som følge av dette er området næringsrikt og har flere grunne bukter med en rik vannvegetasjon og et variert insektsliv. Vegetasjonen i vatnet domineres av takrør, sjøsivaks og nøkkerose. Ellers finnes elvesnelle, kjempepiggnopp og flere arter starr og tjønnaks. Etter hvert har vannvegetasjonen, særlig av takrør, fortrengt åpent vannspeil, aller mest i bukta nedenfor fugletårnet. I 2017 ble det derfor gravd ut kanaler i takrørbeltet for å gjenskape et variert fuglehabitat, og siden har det blitt slått takrør for å vedlikeholde åpent vannspeil.»

Det er flere ganger registrert ål (EN) i Hammervatnet, sist gang i 2018.

Laks, sjørret og ål i Hoplaelva

Nedre del av vassdraget, fra utløpet av Hammervatnet og ned til sjøen kalles Hopla, eller Hoplaelva. Statforvalteren opplyser at det er registrert både laks (NT) og sjørret i elva, bl.a. i 1987 og 1990. Nedre del av Hoplaelva er vurdert til å være anadrom. Statforvalteren mener det ikke er en «egen levedyktig laksebestand i Hoplaelva, men at det er sannsynlig at det finnes en sjøaurebestand her.»

Om ål (EN) i Hopla opplyser statsforvalteren at de har mottatt opplysninger om at det til tider har samlet seg åleyngel/ålefaringer i Hopla som er flyttet opp og over dammen i utløpet av Hammervatnet av lokale ildsjeler.

Om vannuttak fra vassdraget

Levanger kommune og Norske Skog Skogn AS sitt vannuttak fra Hoklingen

Levanger kommune fikk i medhold av lov om vassdragene av 5 mars 1940 § 17 (i dag erstattet av vannressursloven) og bemyndigelse gitt ved kgl.res. 15 mai 1959 av daværende «Det kongelige departement for industri og håndverk» den 21.1.1966 tillatelse til å «ekspropriere nødvendig vann, grunn og rettigheter for anlegg og drift av vannverk med inntak i Hoklingen, derunder å regulere Hoklingen-Movatn 3 m under kote 88». I ekspropriasjonstillatelsen er det bl.a. stilt vilkår om at det til enhver tid skal slippes en minstevannføring på 0,5 m³/s i Fossingelva. Levanger kommune har i dag vannuttak fra Hoklingen til drikkevann og industri, der mesteparten av vannuttaket er til Norske Skog Skogn AS sin avispapirfabrikk på Fiborgtangen. I møte den 26.6.2018, som gjaldt etablering av smoltproduksjon på Fiborgtangen, informerte Levanger kommune at vannuttaket fra Hoklingen til drikkevannsforsyning i perioden 2002 til 2017 i gjennomsnitt var ca. 0,088

m³/s. Vannuttaket til Norske Skog Skogn AS var i samme periode gjennomsnittlig 0,840 m³/s.

Vannuttak fra Hoklingen tilhørende privat vannverk

I møtet nevnt over informerte Levanger kommune at et privat vannverk tar ut ca. 0,003 m³/s.

Måsøval Åsen AS sitt vannuttak fra Hammervatnet

I 1986 etablerte daværende Åsen Settefisk AS settefiskanlegg ved Hopla med vannuttak fra Hammervatnet. Vannuttaket medfører regulering av Hammervatnet og redusert vannføring i Hopla. Ved oppstart var produksjonen ved anlegget inntil 1,1 mill. smolt. Den 25.10.2001 fikk selskapet tillatelse til å utvide produksjonen til 2,5 mill. smolt/år. I forbindelse med utvidelsen vurderte NVE tiltaket etter vassdragsloven §§ 104-106. Data vedlagt søknaden viste et vannbehov på maksimalt 0,73 m³/s. Maksimal kapasitet på vannledningen ble opplyst å være maksimalt 0,83 m³/s. I brev av 12.9.2000 konkluderte NVE med at utvidelsen ikke berører allmenne interesser i slik grad at det vil være nødvendig med tillatelse etter vassdragsloven §§ 104-106.

Mikrokraftverket i Hopla

Mikrokraftverket er plassert ved Hoplafossen, ca. 420 meter fra utløpet av Hammervatnet. Mikrokraftverket ble vedtatt ikke konsesjonspliktig den 11.2.2002, og ble satt i drift 1.1.2004. Inntaket er plassert på oversiden av fossen. Rørgata er ca. 40 meter lang, og er lagt i elva parallelt med vannledningene til settefiskanlegget. Maksimal driftsvannføring er 127 l/s, og minste driftsvannføring er 16 l/s. Installert effekt er 0,01 MW og produksjonen er 0,05 GWh.

Bakgrunnen for at NVE varsler innkalling

I brev av 18.2.2019 anmodet Statsforvalteren i Trøndelag (tidl. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag) NVE om å kalle vannuttak fra Hoplavassdraget inn til konsesjonsbehandling. NVE ba i brev av 13.11.2019 statsforvalteren om mer informasjon om verdifullt og truet naturmangfold i Hoplavassdraget. NVE mottok informasjon om dette i brev av 18.1.2021.

Vannuttaket til produksjon av settefisk fra Hammervatnet påvirker vannstanden i innsjøen og vannføringen i Hopla. Som kort beskrevet under «*verdifullt naturmangfold i Hoplavassdraget*» er det store naturmangfoldverdier knyttet til Hammervatnet, særlig knyttet til Hammervatnet naturreservat. Disse er negativt påvirket av gjengroing, og det er de siste årene utført skjøtselstiltak i naturreservatet. Vannuttak fra vassdraget er en av flere negative påvirkningsfaktorer som bidrar til økt gjengroing og beskrives slik i tidligere nevnte forvaltningsplan for naturreservatet:

«Hammervatnet er en regulert innsjø som Åsen settefisk har fallrettighetene til. Bedriften ble stiftet i 1992 og tar vann til sitt anlegg i utløpet fra Hammervatnet i den vestlige enden av vannet. Kommunen regulerer vannstanden oppstrøms ved hjelp av

demningen i Hoklingen (som sammen med Nesvatnet gir drikkevann til kommunen). Fram til omtrent årtusenskiftet ble det stadig meldt om uheldige vannstandsendringer i hekketiden, noe som gikk ut over ungeproduksjonen for flere av artene som legger reirene sine i takrørvegetasjonen. Siden da har settefiskanlegget og kommunen koordinert reguleringen av vannstanden bedre. Imidlertid har vi hatt flere tørkesomre i løpet av de siste to tiårene, og vannstanden har vært svært lav utpå sommeren. Dette kan ha bidratt til raskere gjengroing av f.eks. takrør i tidligere åpent vann og til utkonkurrering/uttørring av enkelte andre arter.»

I brev av 18.1.2021 beskriver statsforvalteren hvilke negative virkninger regulering av Hammervatnet kan medføre:

«Lav vannstand i Hammervatnet i hekketida kan påvirke Hammervatnet naturreservat negativt direkte, ved at reiret hos arter med flytereir (som bl.a. sothøne og horndykker) kan velte samt bli lettere tilgjengelig for predatorer som rev og grevling. Økt vannstand i hekketida er også uheldig, da reir kan drukne.

(...)

Ut fra flere henvendelser senere år, synes det å ha vært økte utfordringer med lav vannstand om sensommeren i Hammervatnet. Dette er etter hekketida for fugl, men lav vannføring vil likevel medføre redusert bunndyrproduksjon, og kan være en medvirkende årsak til de endringer som registreres i vannplantesamfunnet rundt Hammervatnet (NTNU), med mer ensartet vegetasjon og økt gjengroing, noe som er årsak til at Hammervatnet er satt i moderat økologisk tilstand.

Åsen settefisk AS opplyser de ikke benytter mer vann enn før, selv om de har fått tillatelse til økt produksjon fra 1 til 2,5 millioner smolt pr år og det er etablert doble inntaksrør, noe som gjør det mulig å tappe mer vann. Hvis så er tilfellet, så er unødvendig mye vann fraført Hopla og Hammervatnet gjennom ledningen til settefiskanlegget i tidligere tider med lavere fiskeproduksjon. Vann som ellers kunne ha kommet naturen og vannmiljøet til gode.»

Statsforvalteren skriver dette om oppfylling av forpliktelser i Ramsarkonvensjonen:

«Dersom perioder med redusert vannstand i Hammervatnet truer verneformålet, f.eks. om arter som sothøne og horndykker ikke kan opprettholde levedyktige bestander, oppfylles ikke forpliktelsene i Ramsarkonvensjonen (Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat), noe som skal meldes til Miljødirektoratet. En slik situasjon innebærer etter vår oppfatning også brudd på vannforskriftens § 7, om miljømål for beskyttede områder, og forvaltningsmål for arter og naturtyper, jf. naturmangfoldloven § 4 og 5.»

Om slipp av minstevannføring i Fossingelva og nedtapping av Hammervatnet skriver Statsforvalteren dette:

Verneområdeforvaltningen erfarer at det etter ca. år 2000, etter en periode med lavere vannstandsstabilitet, har vært et samarbeid om vannslipp mellom representanter for settefiskanlegget og Levanger kommune. Vannslipp fra Hoklingen og tapping fra Hammervatnet, som blant annet er ment å imøtekomme «behovet» i hekketida, er slik vi oppfatter, basert på frivillige avtaler og manuelle prosedyrer, med svakheter mht. å opprettholde optimal vannføring, noe som viser seg i at minstevannføringen i Fossingelva i perioder har ligget 20 % under fastsatt nivå. Normalvannstandsmerket i Hammervatnet og registreringer av vannføring i Fossingelva synes lite tilgjengelig for allmennheten.

Ifølge lakseregisteret er tilstanden for sjørretbestanden i Hopla «dårlig». Påvirkningene «lakselus» og «landbruk» er oppgitt til å ha moderat effekt, og i tillegg er påvirkningen «arealinngrep» oppgitt til å ha «liten» effekt.

Selv om lakseregisteret ikke har oppført fraføring av vann som påvirkningsfaktor for sjørret i Hopla, mener NVE at et vannuttak av den størrelsesorden som settefiskanlegget har behov for uten tvil vil påvirke sjørret i vassdraget negativt. Settefiskanlegget har et kontinuerlig behov for vann og kan ikke stoppe vannuttak selv om det blir lite vann i elva. Vannforbruket til et settefiskanlegg øker ofte med økt temperatur, noe som gjerne sammenfaller med langvarig tørre perioder og lite vann i vassdraget. Det å kunne sikre en viss vannføring i Hopla i perioder med lite tilsig vil etter vår vurdering bidra til økt overlevelse av sjørret i vassdraget. Dersom dammen i Hopla, og ev. andre inngrep i elva er vandringshinder for ål, bør det iverksettes avbøtende tiltak, for eksempel etablering av ålepassasje.

Regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag 2022-2027 ble vedtatt av Fylkestinget i Trøndelag den 15.12.2021. Planene er foreløpig ikke fastsatt i Statsråd. Planen inneholder bl.a. et tiltaksprogram med tiltak som skal utføres for å bedre økologisk tilstand i vannforekomster i vannregion Trøndelag.

I Vann-Nett er vannforekomsten Fossingelva (125-16-R) oppført med dårlig økologisk tilstand, mens Hammervatnet (125.912-L) og Hopla (125-120-R) har moderat tilstand. For vannforekomstene er det risiko for ikke å oppnå miljømålet om god økologisk tilstand. Det er derfor nødvendig med tiltak for å nå målet. Minstevannføring i Fossingelva, biotopforbedrende tiltak for elvemusling i Fossingelva, fastsetting av reguleringshøyder i Hammervatnet og å vurdere behovet for slipp av minstevannføring fra Hammervatnet er noen av de foreslåtte tiltakene for vannforekomstene. Status for de nevnte tiltakene er «foreslått», og vannressursloven § 66 er oppført som virkemiddel for å få gjennomført tiltakene.

NVE varsler innkalling

NVE kan i «særlige» tilfeller kalle inn eldre vassdragstiltak (vannuttak/reguleringer) til konsesjonsbehandling etter vannressursloven, jf. vannressursloven § 66 tredje ledd. Det følger av forarbeidene til loven at «Det vil kunne være aktuelt å kreve konsesjonsbehandling når det foreligger sterke miljømessige hensyn. Det må her foretas en konkret vurdering og konsesjonsbehandling kan bare pålegges ved enkeltvedtak.»

NVE mener at inngrepene som er utført i Hammervatnet/Hoplavassdraget i forbindelse med vannuttaket til settefiskanlegget kan være til vesentlig skade eller ulempe for allmenne interesser fordi vannuttak og regulering av Hammervatnet i vesentlig grad kan påvirke Hammervatnet naturreservat negativt. Vannuttaket frafører også vann på en elvestrekning som benyttes av sjørret og ål.

NVE mener det foreligger «sterke miljømessige hensyn» i vassdraget og at avbøtende tiltak som for eksempel begrenset regulering, ålepassasje og slipp av minstevannføring må vurderes for å sikre verdiene knyttet til Hammervatnet og Hopla.

Settefiskanlegget er et konsesjonsfritt anlegg og det er derfor ingen konsesjonsvilkår knyttet til tiltaket. Dersom NVE skal sette vilkår til anlegget må det kalles inn til konsesjonsbehandling. I særlige tilfeller kan NVE ved enkeltvedtak bestemme at et eksisterende vassdragsanlegg må ha konsesjon jf. vannressursloven § 66, tredje ledd.

Dette brevet er å betrakte som et varsel om innkalling til konsesjonsbehandling, jf. forvaltningsloven § 16. Dere kan uttale dere til varsel om innkalling innen **12.9.2022**. Hvis dere vil korrigere eller supplere faktiske opplysninger i saken, er det viktig at vi får dette før fristen går ut. Hvis ikke vil vi behandle saken ut fra de opplysninger som foreligger. Kommentarer eller opplysninger i saken kan sendes per e-post til nve@nve.no eller per post til NVE, Konsesjonsavdelingen, Postboks 5091 Majorstua, 0301 Oslo.

NVE vil informere om at vi også har varslet innkalling for vannuttakene til Norske Skog Skogn AS og Levanger kommune.

Med hilsen

Inga Nordberg
direktør

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

MÅSØVAL ÅSEN AS

Kopimottakerliste:

Bjørn Forbord

Levanger kommune

NORSKE SKOG SKOGN AS

TBMV - Seksjon for miljøtilsyn vassdragsanlegg - Pernille Bruun

TBMV - Seksjon for miljøtilsyn vassdragsanlegg - Morten Henrik Kielland
STATSFORVALTEREN I TRØNDELAG
Marit Forbord
Marit Forbord
HOPLAVASSDRAGET GRUNNEIERLAG
Tore Haabeth

Vedlegg:

Rødlistede arter tilknyttet vassdraget

Hoklingen	
Art	Rødlistekategori
fiskemåke	VU
horndykker	VU
makrellterne	EN
hettemåke	CR
vipe	CR
storspove	EN
sjøorre	VU
bergand	EN
småspove	NT
storskarv	NT
svartand	VU
tjeld	NT
heilo	NT
fiskeørn	VU
rødstilk	NT
havelle	NT
ål	EN
sivhøne	VU
elvemusling	VU

Fossingelva	
art	rødlistekategori
elvemusling	VU

Hammervatnet	
Art	Rødlistekategori
fiskemåke	VU
sothøne	VU
knekkand	EN
horndykker	VU

rødstilk	NT
fiskeørn	VU
storspove	EN
tjeld	NT
tundrasædgås	VU
vipe	CR
svartand	VU
storskarv	NT
havelle	NT
skjeand	VU
bergand	EN
sivhøne	VU
dvergdykker	EN
hettemåke	CR
brushane	VU
vannrikse	VU
lappfiskand	VU
myrrikse	EN
heilo	NT
gråmåke	VU
snadderand	NT
laks	NT
ål	EN
kjempetjernmose	VU
nebbstarr	NT
mandelpil	NT

Hopla	
art	rødlistekategori
laks	NT